

D I S S E R T A T I O
I N A U G U R A L I S,
D E

Mulierum Mammis, et Morbis
quibus obnoxiae sunt.

Q U A M,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.
ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto;
P R O G R A D U D O C T O R I S,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subicit

T H O M A S G I B B O N S
BRITANNUS.

— Miseris succurrere disco.

VIRG.

Prid. Id. Sept. hora loquoque solitis.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

M,DCC,LXXV.

Gibbons Th: De Mammis - Sept: 75
 Hunter Joan: De Lomina: Varietab: Sep: 75
 Lamplin Jos: De Aithitide - Sept: 75
 Perormeau Rob: De Menorrhag: Jun 75
 Benison, Ricard: De Jritabil: Jun 75
 Pannel Fr: De Scrophula, Sept - 75
 Neville S. De Prognosi in Febril: Sept 75
 Blackburn, De Jstitut: med: Sept 75
 Lillie Gul: De Plumbo - Sept 75
 Chapman Gul: De Hemorrhag: Sep 75
 Byam, De Administ: Antiphlog: Sep 75

Viro Reverendo

THOMÆ GIBBONS, S. T. D.

Non Confanguinitatis,

Sed Amicitiae ergo,

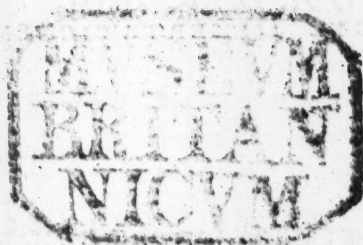
HANC DISSERTATIONEM

D. D. C. &

A U C T O R.

My dear Sir

*from his sincere Friend
The Author*

D I S S E R T A T I O

I N A U G U R A L I S,

D E

Mulierum Mammis, et Morbis
quibus obnoxiae sunt.

INSTITUTIS academiae hujusce celeberrimae, quae unumquemque laureae Apollinaris cupientem aliquod progressus, quem re in medica fecerit, specimen in vulgus edere jubeant, obtemperaturi, argumentum hujuscemodi, commoda et valetudinem sexus foeminei, quae jucundissimae vitae nostrae comites, et felicitatis, qua fruamur, consortes sunt, malisque, quibus hoc vitae, quod mortalibus datum est, obnoxium sit, dul-

dulcissimum praebent lenimen, spectans, attentione nostra dignissimum esse iudicavimus. Quisnam, si misericordiae non expers sit, e malis numerosissimis, quibus obijciantur, quibusque viri ex toto vacent, non dolet? Qualis conceptionis aegritudo sit, mares ex parte tantum noverunt. Graviditas provectior non solum per se molestissima est; caeterum, ut saepe videre est, morbos complures, quales sunt icterus, venae varicosae, vitia nephritica, multaque alia, movere consuevit. Haec vero, utcunque gravia sint, cum iis quae commemoraturus sum collata, levia videntur. Quanto periculo, immo quam inevitabili saepissime exitio, sint, pelvis nimis angusta, foetus justo amplior, matris vitiosa et morbida, nemo, qui non obstetricio plurimum insueverit, rite intelligere poterit. Caeterum, proh dolor! mala muliebria, foetu edito, haudquaquam finiuntur. Post partum enim mammam, organum illud utilissimum et tenerrimum, morbi gravissimi frequenter invadunt. Quinetiam hic loci infantem misellum, rebus ita sese habentibus,

bentibus, curae nutriculae, quae magis forsitan mercedis, quam officii, memor erit, demandandum non plorare non possum. At plura hoc genus, urpote quae ab incepto me longius traherent, addenda non puto.

Differtatiunculam nostram in quatuor partes, vel capita, dividemus.

- I. Descriptionem structurae mammae;
- II. Quaedam physiologica;
- III. Quaedam pathologica;
- IV. Rationem medendi, &c. continebit.

C A P. I.

Descriptionem structurae mammae complexens.

ANATOMICUS celebris, Watsonius, praeceptor olim mihi amicissimus, non absque causa quidem gravi, dicere solitus est, notitia rei anatomicae destitutum non melius medicinam facere, artemve chirurgicam exercere posse, quam caecum de colorum diversitate judicare. Quo accuratius structuram
corporis

S DE MULIERUM

corporis humani noveris, eo lubentius hoc verum esse fateberis.

Prius igitur, quam morbos quibus pateat mamma exequi incipiam, texturam partium ejus delineandam esse puto.

Forma, situs, caeteraque partes externas spectantia, cum neminem fugere possint, nullius indigent explicationis. Partes internae, quae musculos pectorales et intercostales tegunt, e numero substantiarum, pro glandulis vulgo habitatum, e quibus ductus lactiferi oriuntur, permagno, cum arteriis, venis, lymphaticis, nervis, et non parva membranae cellulosae et adiposae quantitate, conflantur. De quibus omnibus suo ordine dicetur.

Ab arteriis incipiam, quarum prima est mammaria interna, ramus haudquaquam exiguus, a subclavia proficiscens. Ramuli hujus, postquam partem pleurae externam vasculis instruxerunt, inter costas per musculos pectorales transeunt, et in adipem pectoris et glandulas desinunt. Quinetiam sunt rami complures, ab axillari oriundi, arteriae
externae

externae mammae, vel thoracicae, nominati, qui quoque totam in mammam diffunduntur, et per ramulos extremos cum prioribus anastamosin efficiunt. Insuper, epigastrica, quam iliaca externa dimittit, cum mamma interna conjungitur; haec autem mammae arteriis non annumeranda est. De hoc vero postea differetur. Rami quoque non defunt, qui ab intercostalibus ad mammam veniunt.

Cum venae singulas ex hisce arteriis accurate concomitentur, per eadem nomina ab anatomicis designantur, et sanguinem suum, per venas subclavias atque azygam, ad cavam superiorem tandem revehunt.

Lymphatica mammae admodum numerosa sunt, et non tantum a superficie, sed haud dubie ab internis partibus quoque, confertim oriuntur. Lympha ab innumeris absorbentibus collecta ad axillam, ejusque glandulas conglobatas, deducitur; ut hinc, a latere sinistro, prius in receptaculum commune, viz. ductum thoracicum, et deinde in venam subclaviam; a dextro, in venam sub-

B

claviam

claviam et jugularem conjunctas, devehatur.

Nervi mammae minutissimi sunt, et ab intercostalibus et plexu brachiali veniunt. Hic, ut in aliis corporis partibus, arterias plerumque concomitantur. Proximum est ut de mammae substantia, quae glandularis appelletur, dicamus; cui color est ex albido et subflavo compositus. Dura et tenax est, et, ut nonnulla celeberrimi Monroii praeparata eximia demonstrant, lobuli ejus in partes admodum minutas dividuntur. Lobuli majores adipem in intersticiis suis habent, et omnes quantitate pinguitudinis cutem inter et glandulas non modica operiuntur. Eundem in modum, a parte posteriore, ubi mamma musculo pectorali adjungitur, multum pinguitudinis, ea vero, quae cuti protinus subest, quantum ad texturam attineat, densioris offendimus. Non est anastomoseos ductuum, a glandulis ad papillam venientium, circulus absolutus; conjunctiones tamen eorum numerosae sunt. Disjuncti et separati sunt, donec papillae appropinquant; et conjunctiones

junctiones etiam, quamvis numerosae, haudquaquam tam crebrae sunt, quam nonnulli existimarunt. Hae circulum non faciunt; duo etenim tantum pluresve ductus conjunguntur. Ad radicem papillae subito colliguntur, et, dum per eam transeunt, decursum aliqua ex parte serpentinum habent. Hoc forsitan causis annumerandum est, cur papilla tantum elaterem habeat, eundemque, post mortem, retineat. Distenditur inter sugendum, et aliquantum erigitur; ductus magis recti evadunt, et lac in se liberius admittunt. Quam ob causam vero papilla erigatur, explicatu non facile est, cum nihil, speciem corporis cavernosi prae sese ferens, ei inesse videatur. Circa papillam est circulus colore fuscus, ubi glandulae sebaceae sedent, quae humorem oleosum, ad injurias a cute defendendas quam maxime accommodatum, effundunt. Nonnunquam hic loci finiri videntur ramuli lactiferi, cum lac, aliquot in exemplis, ex hac parte effluat; hoc vero ad naturae lusum referendum esse censeo.

Haec

Haec de partibus, unde componatur mamma, tradidisse sufficiat; usus ejus et secretio in proximo, ubi de physiologicis agetur, capite exponentur.

C A P. II.

Quaedam physiologica.

GLANDULAS mammae diversas priore in capite, ubi structuram ejus aliqua ex parte depinxi, considerasse forsitan melius fuisset; cum vero mentionem earum factam nonnulla physiologica subsequantur oporteat, eas hic loci potius quam alibi describendas curavi.

Duorum generum glandulae mammae esse videntur. Prioris sunt eae, in quas lymphatica mammae desinunt, quaeque ad marginem mammae incipiunt, et ad axillam usque extenduntur. Posterioris sunt eae, quae lac a sanguine fecernunt.

Vascula lymphatica non tantum per superficiem corporis externam, cava abdominis, thoracis,

thoracis, &c. diffunduntur; sed a tubulis quoque hepatis biliariis, ut Monroius, anatomicus ille accuratissimus, demonstravit, qui lympham etiam amaram, hinc ad ductum thoracicum transeuntem degustavit, oriuntur. Hoc probato, non ambigi potest, quin idem in tubulis mammae lactiferis eveniat. Morbi autem ab absorptione lactis oriundi loco suo, cum ad inflammationem dicendam venerimus, referuntur.

Glandulas fecernentes describere, quod quidem difficile, aggressurus sum. Memet autem rem tenebris summis involutam rite illustrare non posse confiteor. Quid obstat quo minus conjicias, vascula exhalantia, iis quae sanguinem serumve vehant minora, liquorem suum in tubulos lactiferos, quorum initia speciem folliculorum prae sese ferant, effundere, et eo advectum, et jam extra circuitum sanguineum positum, spissatione, alterve forsitan in ipso ad papillam itinere, mutari, et id, quod Lac appellatur, evadere? Plura de secretionem conjicere alienum foret; namque nihil, super ea, me iudice, certum, licet plurima tradiderint physiologi, adhuc
prolatum

prolatum esse videtur. Quaedam forſitan hic loci de lacte, cibo illo infanti accommodatiſſimo plurimumque nutrimenti praeſbente, dici debent; hoc autem nos a ratione inſtituti nimis longe abduceret.

Proximum eſt ut ad alia, explicatu non facilia, nempe tumorem, menſtruis proveniētiſ, mammae illatum, lactiſque, poſt partum, fluxum, memoranda veniam.

Ab eadem cauſa haud dubie oriuntur; quomodo vero haec agat, exploratu difficile. Boerhaavius, et Whyttius celēberrimus Academiae Edinenſis, ante pauculos annos, Profeſſor, fluxum lactiſ, e partu, ab arteriae epigaſtricae cum interna mammaria conjunctione proficiſci crediderunt. Hoc modo raciocinati ſunt. Cum uterus, partu edito, collabatur, partes ejus internae multum ſanguinis prius profundunt; deinde quamprimum profluvium imminutum, uterusque durior minorque, quam antea, factus eſt, minus ſanguinis per eum tranſeat, pluſque in arterias vicinas, praefertim epigaſtricam, quae mammam verſus aſcendit, propellatur, neceſſe

neceſſe eſt. Ab hoc autem curſu ſanguinis mammam verſus factò oritur, ut illis perſuaſum eſt, fluxus lactis.

Hanc opinionem paulo accuratius excutiamus, et ſanguis mammae necne, hoc modo poſſit ſuppeditari, conſideremus.

Haudquaquam quidem negandum, arterias mammariaſ internam et epigaſtricam, ad extremos ramulos vero tantum, conjungi. Quod autem auctores, ſupra comprehenſi, protulerunt, id, vel in punctum temporis, verum eſſe ponamus. Quidnam exinde ſequeretur? Hoc nimirum: Sanguis in mammaria interna cor verſus retro redire cogeretur; quod omnibus circuitus ſanguinei legibus prorsus contrarium eſſe novimus. Igitur mamma ex alia cauſa, viz. aliqua inexplicabili ſyſtematis lege, intumeſcat neceſſe eſt. Proluviem ventris per diaphoreſin nonnunquam tolli, excretionem urinae copioſiorem ſuppreſſam perſpirationem ſubſequi; et curſus humorum ad corporis ſuperficiem factos alio, per alvum ſponte fuſam, averti compertum habemus. Quid autem obſtat, quo minus, in
exemplo

exemplo praesenti, corpus in aliquot menses praeteritos plus nutrimenti parare assuefactum, quam quod sibi alendo necessarium esset, partes ejus ad mammam superfluas misisse fingas? Hoc tantum memoro. Rem ita sese habere videmus; quomodo vero praestetur, non clarius, quam cur renes, pancreas, glandulae salivariae, non eundem secernant humorem, possum explicare.

C A P. III.

Quaedam pathologica.

STRUCTURA mammae et nonnullis ad physiologiam spectantibus relatis, proximum est, ut morbos, quibus hoc organum sit opportunum, exequamur. Eorum autem primus et princeps est inflammatio, a Culleno celeberrimo, modo sequente, paucis depicta: “Rubor, calor, et tensio dolorifica.” Caeterum, qua ratione haec moveantur, forsitan rogabis? Cullenus autem, in praelectionibus
fuis

Suis super usu admirandis, non a simplice obstructione, a lentore sanguinis, &c. pendente, ut nuper creditum est, sed a spasmo, oriri tradit. Hunc excitat quilibet stimulus, qui, actionem vasorum intendendo, effusiones serosas, mucosas, sanguineasve sibiimet, pro rata parte, respondentes facit. Hoc ea plane illustrent, quae membranulae narium mucosae irritationem consequuntur. Pauxillum pulveris nicotianae sibi in nares indat, ejus infuetus. Si quantitatem parvulam sumpserit, tenuis petuita effunditur: Si paulo plus, multum muci; et si stimulus permagnus fuerit, sanguis. Quantum vero mammae inflammationes spectat, a causis diversis possunt proficisci: Primum a lacte in tubulis lactiferis nimis diu stagnante, et inde acri evadente, vel etiam ab accumulatione ejus sola. Haec forsitan fibrillas partium vicinarum in actiones spasmodicas conjicere potest. Secundo, ab injuria externa: Hinc partes contundi, et signa modo posita, oriri possunt, pro injuria graviora vel leviora: Tertio, a labe haereditaria. Proclivitatem ad morbos nonnullos parentibus derivari non inficiand-

dum est. Hujus exempla sunt scrophula, arthritis, et forsitan vitia nephritica. Quinetiam mammae inflammationem eodem modo, quo rheumatismum, applicatio frigoris sola movere consuevit.

Auctum fluxus lactis, post partum, imminutioni profluvii uterini, pro rata parte, respondere, priori in capite dictum est. Hoc, si fuerit demonstratum, nexum arctissimum mammas inter et uterum interesse satis ostendit. Quod magis etiampum illustrari videbimus, si ad ea, quae, vita provectiore et mensibus provenire cessantibus, eveniant, animos attenderimus. Tumores duri mammas eo tempore frequenter invadunt, qui leviculam tantum inflammationem habent, quoniam corpus tunc minus quam olim ad plethoram proclive est. Hi saepe progressu rapidissimi sunt; et, cum a profluvio deficiente, quod restituere non possumus, oriuntur, aegrotas, si cura maxima non adhibeatur, saepe rapiunt. Quae inflammationem mammae consequuntur, ea nunc diligenter perpendamus. Si stimulus is fuit, qui spasmus leviozem tantum inducere potuerit, finis

nis inflammationis faustus, nempe resolutio, erit, ubi humores prius recedunt, quam effundantur, vel effusi per lymphatica absorbentur, et in massam sanguinis circumeuntem, ut in exemplo bilis in capite praecedente relato, devehuntur.

Cum inflammatio diutius manet, sequela ejus est quorundam e vasculis deletio, et membranae cellulosa corruptio, unde abscessus oriuntur.

Haud silentio praetereundum videtur, absorptionem lactis, quae aliquando in hebdomadas complures simul pergat, febrem symptomaticam, quae lactea merito appelletur, semper excitare.

Paucissima sunt exempla, ubi gangraena vel sphacelus inflammationi mammae supervenit. Partem tamen integumentorum flaccidam, prope quam abscessus pus suum primum effudit, gangraena aliquando non vacare confiteor.

Schirrus inflammationem mammae non raro subsequitur, qui tot causas, quot inflammatio ipsa, habere potest. Plagam inflammationem

mationem levem dare saepe videmus, quae, absque suppuratione, decedens, tumorem durum post sese relinquit, qui tandem in schirrum vertit. Caeterum crebrius, me judice, a pressura thoracum muliebrium, qui non raro mammis imprudenter applicentur, continua oritur.

Generosam hodie novi, cujus mammae injuria hoc modo facta fuisse videtur. Duobus aut circiter digitis a papilla est circulus absolutus, e tuberculis, uvas semi-exsiccatas plurimum reddentibus, et superficie sua omnino planis, constans. Haec ante tres annos dolere coeperunt. Quo igitur omne periculum, quantum fieri posset, praecaveretur, thoracem ei excavari, mammamque ipsam panniculo molli, in solutione sacchari Saturni intincto, humectari, et ab injuriis, per lanuginosam pelliculam, ei consilio accommodatam, quam maxime tutam effici jussi. Ex eo tempore melius sese habuit; et quamvis tumores manent, magnitudine tamen non increscunt.

Alius,

Alius, omniumque, uti credo, usitatissimus, inflammationis fons est lac tamdiu retentum, ut acre evadat, inflammationemque moveat; caeterum eo tenus solummodo, ut effusio levicula fiat, abscessum facere non valens, major vero quam quae possit absorberi. Insuper alia inflammationis causa, schirrumque saepe excitans, est corporis ipsius vitium. Hoc vero sive haereditarium sit, sive aliunde veniat, parum refert, cum effectus ejus omnino idem sit futurus.

Stimulus hujusmodi celerius, quam lactis, in vascula capillaria agit, et facit ut affectus mammae in cancrum, eumque pessimum, facile degeneret. Hoc modo schirrum, ut tumorem durum, inflammationis sequelam, consideravimus.

Quisnam vero schirri finis sit, nunc proximum est ut inquiramus.

Tumorem induratum specieque sarcomatosum, in complures annos immutatum, nihilque molestiae parti faceffentem, manere nonnunquam videre est; et pauca quidem exempla non desunt, ubi nunquam longius
est

est progressus. At nimis saepe, proh dolor ! aetate provectiore, vel corpore morbido facto, durities increfcit, tumor inaequalis, tandemque, nonnullis in partibus, mollis, quasi mox suppuraret, quod equidem aliquando, quanquam non modo benigno, quo in abfcessibus communibus, fit, evadit. Quod ex eo effertur, vel ichorosum, aut tenax, vel, si pus partem ejus constituit, haudquaquam, ut vocabulum chirurgicum adhibeam, laudabile est, tantumque abest ut signa levet, ut, contra, graviora efficiat. Arteriae augefcunt, venae partium vicinarum varicosae, vascula lymphatica morbida fiunt; profluvium, si ichorosum est, partes, quibus admoveatur, corrodit; si non, sanguine tingitur. Axilla explorata, glandulae ejus lymphaticae induratae reperiuntur. Morbum nunc cancerum jure appellabis, cum lymphatica morbida, tubuli lactiferi, arteriae venaeque, distensa, huic massae rudi quasi ungues sint, animal, unde nomen sibi deducat, referentia.

Quin-

Quinetiam hic loci possent referri, atheroma, steatoma, meliceris, et nonnulli alii tumores, erysipelas quoque et quaedam alia vitia exanthematica, quae mammam frequenter invadunt. Quae autem cum ei non propria sint, ea praetermittam, ad proximum caput pergam, et remedia, quae, temporibus diversis, in morbis hujusce partis curandis fuerint adhibita, perpendam.

C A P. IV.

Rationem Medendi, &c.

STRUCTURA mammae et aliquot physiologicis et pathologicis breviter percursis, ad curationem eorum morborum, qui sanabiles esse existimantur, dicendam venio. Ab inflammatione simplicissima, ea nimirum quam frigus moveat, ordiar. Si igitur dolor mammae, inflammatione levissima stipatus, a frigore excitatus est; consilium medendi

dendi primum spasum parti illatum tollere esse debet. Hoc calor solus, ut opinor, efficacissime praestat. Hic loci notandum est, abscessum inflammationem hujusmodi rarissime, schirrum quidem nonnunquam, subsequi. Inflammationes quoque, pressura factae, non saepe in abscessus desinere consueverunt, praeterquam in eis quibus nonnihil lactis in mammis etiamnum supersit. Has, pressura sublata, et aliquod linimentum emolliens adhibitum, tollunt.

Curationes vitiorum, quae a lacte oriuntur, et omnium longe creberrima sunt, proxime exequendae. Sub alterum a puerperio diem, potissimum a partu primo, mammae magnopere intumescunt et inflamman-
tur; quod forsitan vel a nisu lactis per exhalantia in tubulos lactiferos viam sibi patefacientis, vel ejusdem, huc advecti, haec itinera ad papillam usque aperire conantis, oritur. Namque tubuli lactiferi hucusque forsitan vel admodum angusti, vel omnino collapsi sunt. Primum, hoc in casu, et a natura ipsa monstratum, remedium est infan-
tem

tem papillis admove. Hic levamen si non adferat, alienus, qui suctu infueverit, quaeratur, qui mammas sugendo depleat.

Sin hoc quoque votis non responderit, nutrix denique suctu potius, quam poculis vitreis, adeo leniter vero, ut nihil doloris aegrotae moveatur, lac e mammis exhaurire conabitur. Alii tubulorum forsitan hoc modo deplentur; alii, contra, non ad papillam usque aperti, intenti manent, et pars lactis igitur absorbetur, et in sanguinem devehitur. Quod autem hinc profluere consuevit, si aegrotata sit valida, est febris, quae facile, si non causam ejus attentus consideraveris, pro inflammatoria possit haberi. Missione sanguinis igitur cautus abstineat medicus, quae vires aegrotae convelleret, febremque nervosam efficeret. Memoria tenendum, multum sanguinis e vasis uterinis nuperrime esse profusum; cujus notas si vestimenta non exhibuerint, eundem tamen, sub forma coagulorum, in utero adhuc retentum probabile, immo certum est. Quod remedium hoc in exemplo optimum esse pu-

to, est diaphoresin modicam per ea, quae lenissima sunt, excitare. Huic consilio quam optime conveniunt haustus, saepe iterati, aquae, in qua hordeum fuerit decoctum, calidae; quae mitis, blanda, et ad relaxationem faciendam efficacissima, acrimoniam forsitan lactis morbidi, nunc sanguini innatantis, obtundere, stimulumque, quo systema constanter impertiatur, tollere poterit. Quinetiam alvus aegrotae per enema, e lacte oleoque conflatum, solvenda est; nec quidquam incommodi, quod vulgus nimis formidare consueverit, exinde sequetur. Namque diarrhoea, non gravis, accedens potius proderit quam nocebit. Moris, hoc in casu, propemodum universi fuit spiritus vinosos, quibus camphora fuerit adjecta, linimentum volatile, vel emplastrum e diachylo, ut discutientia, partibus affectis admoveere; quae omnia prorsus aliena puto. Haec paulo attentius examinabimus. Possuntne stimulantia et volatilia, qualia sunt spiritus ardentes, &c. partibus jam inflammatis prodesse? Utilia esse asseverare, non plus rationem acumenque

quæ ingenii argutum saperet, quam vesiculas per aquam bullientem, cuti affusam, elevatas causticis optime curatum iri contendere. Nec emplastrum ediachylo minus censurae mereri opinor. Oscula vasculorum exhalantium et absorbentium obturat; per quorum priora natura partem saltem ejus, quod nocet, forsitan totum, sua sponte foras eliminaret; per posteriora ea ab aëre remedia, quae penes artem non est praeberet, absorberet. Quod igitur solum adhiberem, est panniculus linteus solutione sacchari saturni humectatus; et postea, si dolor et tensio manserint et increverint, cataplasma emolliens e farina, lacte, et oleo, confectum. Si inflammatio et tensio, intra pauculos dies, non imminuentur, oportet finis earum suppuratio sit, quae patienter expectanda est, cataplasmate, absque ullo alio remedio, donec tumor sponte sua fuerit ruptus, continuato. Hoc, ob causas complures, fieri suaderem. Pleraque etenim aegrotantium chirurgum, qui vitiis suis absque scalpello medetur, plurimi faciunt. Omnium vero causarum haec longe gravissima est,

est, quod pus cellulis continetur, quae, sibi commissae, in se invicem, quod comprehendunt, facilius effundunt, et ex toto evacuantur, quam cum scalpellum, quod saepe fit, nimis mature adhibetur. Abscessu per se rupto, admodum probabile est, ut modo posui, cellulas diversas pus suum in cavum amplissimum effundere, vel saltem illas inter et hoc meatus apertos intercedere; namque, specillo adhibito, quo quidem rarissime uteris, sinus complures esse reperies. Turundae e spongia, aliaeve e lino, compositae, in cera liquefacta intinctae, olim in sinus indi consueverunt; at praxis recentior et cultior eas non tantum dolori, sed etiam periculo, esse, cum fistulae inde possint oriri, monstravit. Ea optima igitur applicatio est, quae infra superficiem non descendit, linteolum nempe unguento basilico flavo, vel quolibet alio ejusmodi illitum, et aperturae abscessus, quae non emplastro adhaeresciente, sed panniculo molli linimento inuncto, operienda est, admotum. His omnibus superimponendum est cataplasma supra comprehensum. Remediis hujusmodi

cemodi tempestive adhibitis, mamma, intra hebdomadam, spatiumve paulo majus, nisi recentes abscessus, quod aliquando fit, formati fuerint, subsidit, et ad priorem magnitudinem fere redit. Quod pus ex abscessu, sub hoc tempus, effertur, tenue et aquosum fit, et mole mammae tandem admodum immutata, tubercula, non parvula, duriuscula, modo in una tantum, modo in pluribus ejus partibus, supersunt. Haec medicus nondum expertus, pro schirris, vel cancro incipiente, in errorem illapsus, forsan habebit; a cancro autem toto coelo differre, et facile sanescere, brevi videbit. Nonnunquam quidem in hebdomadas, immo menses complures, manent, et tandem evanescunt. Si pertinacia esse tardeque decedere videantur, discussio eorum, per portiunculam unguenti caerulei mitis parti affectae illitam, promoveri potest. Fungus, dum abscessus mammae curantur, saepe succrescit, qui escharoticis communibus, quae quidem rarissime necessaria sunt, velut mercurio rubro praecipitato, vitriolo caeruleo, &c. delendus est.

Quae

Quae durities abscessibus a lacte oriundis fuisse, ea rarissime in schirros degenerat. Proximum est, ut de his paucis absolvam.

Ab eo qui mulieres, sub tempus quo menstruis purgari desinunt, invadit, incipiam. Nonnunquam ad medicum et auxilium medicamentorum, fluxu abnormi facto, decurritur. Nec absque causa; etenim, nulla cura adhibita, dolores capitis, spiritus difficilis, schirrus, aliive morbi, accedunt. Sub hanc aetatem, corpus quidem non aeque ad plethoram, ac olim, proclive est; si tamen aegrotata habitu validiore sit, paucularum sanguinis unciarum, prout occasio postulat, jactura proficiet. Caeterum remedia, quibus plurimum possis confidere, sunt cathartica, singulis noctibus, portiunculis, data, adeo ut alvus modice tantum soluta perpetuo teneatur. Humoribus superfluis hoc modo systema liberabis, et partes singulares adversus injuriam tutas efficies.

Tuberculum autem prius, quod plerumque fit, quam medicus chirurgusve adhibeatur, factum esse pone; (namque tumor hujusce-

juscemodi ad magnitudinem parvulae juglandis aliquando pervenit, antequam eum aegrota ipsa adesse persensit), ad schirrum magnopere propendebit, et, molem modo positam raptim excedens, sex duodecimve mensibus, magnitudinem ovi gallinacei adaequabit. Rebus ita sese habentibus, protinus experiendum est, quidnam levamenti medicamenta possint afferre. Si fides D. Storck, medico Viennensi, habenda, multum auxilii a cicuta externe, et ab extracto ejus interne, adhibitis, sperandum. Namque e viginti aegrotis, quas ad sanitatem reduxerit, non pauciores quam septem schirro mammae, una schirro ad cancrum quam maxime vergente, laboraverunt. Doses inter initium parvulae esse debent, e pilula granorum duorum, semel die bisve data, constantes, quae gradatim augendae sunt, donec vertigo vel nausea accedat. Si vero non profuerint, pauxillum calomelanos eis adjicies, quod nonnunquam utile esse comperies. Caeterum, si tumor, his remediis internis sumptis, maneat, ad extirpationem ejus, antequam

quam speciem canceris induat, et glandulae axillae intumescant, confugiendum est. Extractum cicutae, nonnullis in exemplis, me teste, adhibitum est; utrum vero non profecerit, propterea quod male fuerit paratum, quod quidem non improbabile, cum facile, dum inspissatur, possit comburi; vel quod ratio id dandi fuerit parum idonea, dictum quidem difficile est: At effectus ejus votis meis non respondisse confitear oportet. Vir autem illustrissimus, de cujus fide ambigi nequeat, cuique experientia diuturna optimas periculum ejus faciendi occasiones suffecerit, medicamentum efficacissimum esse; pulverem vero foliorum plantae extracto longe praestare, affirmat.

Schirri a plagis, et pressura thoracum constrictiorum, saepe proficiscuntur. Schirrus ab hac causa oriundus, ut saepissime eas, quibus multum aetatis nondum accesserit, invadit; ita plerumque non aequae, ac quidam alii, progressu rapidus est. Sin vero tuberculum, sive a plaga, sive a pressura, vel aliunde, oriatur, eo usque processit, ut,
cur

cur finem ejus cancrum fore timeas, causa sit, ad operationem extemplo decurratur.

Igitur de cancro, jam quidem descripto, verba faciam. Remedia hujus innumera, temporibus diversis, in coelum summis laudibus elata sunt. Solanum lethale, syrupus Velnonis vegetabilis, guttulae Maredantii, &c. interne tentata sunt; quonam vero successu, neglectio eorum hodierna testatur. Pulvis Plunketi in utilissimis auxiliis externis esse videtur. Pars ejus praecipua arsenicum esse creditur. Utcunque hoc sese habeat, eum vim escharoticam violentissimam habere compertum est; namque homini partem labii inferioris, crassitudinem fere pollicis virilis adaequantem, ab eo, intra spatium viginti quatuor horarum, consumi vidi. Et quidem haudquaquam improbabile est, schirrum, vel forsitan cancrum inceptum, per remedia hujuscemodi violenta, frequenter iterata, posse deleri; nec dubito, quin multae sint aegrotae, quae dolorem decemplicem, hoc modo sibi illatum, perferre, quam operationi semet objicere, inalint.

E

Caeterum,

Caeterum, si schirrus diu exulceratus, et igitur in cancerum versus est, omnia escharotica, saltem violentiora, vitanda esse judico. Ante quinque vel sex annos spem summam hoc morbo gravissimo laborantibus injecit fama, quam homo quidam bufones ad partes affectas applicando sibi acquisiverat. Haec animalia fugere dicuntur, donec viro lethali semetipsa adeo impleant, ut brevi moriantur. Quos autem effectus edunt, ii votis mortalium haudquaquam respondent. Ea igitur hodie oblivione propemodum obruuntur. Periculum quoque alius remedii laudatissimi, nempe cataplasmatum e pastinacis fativis confectorum, factum est. Hujus quoque fama parum diuturna fuit.

Multum boni ab extracto Goulardi, sub tempus, quo libellus ejus in lucem editus, speratum est. Et equidem dotes plumbi sedantes, repellentes, si attente consideraveris, vix dubitari potest, quin topice adhibitum, praesertim in inflammationibus, sive ab aqua fervente parti cuilibet affusa, sive ab igne admoto, stimulisve ullius generis, oriundis,
mag-

magnopere proficiat. Quam parum^o vero in cancrum possit, usus ejus hodiernus parcissimus plane ostendit.

Hoc modo praecipua remediorum et applicationum, quae consilio schirros mammae depellendi fuerint adhibita, breviter enumeravi. Sin ulla eorum, satis diu tentata, contra morbum non efficacia sint, tumor augeat, dolere et inaequalis esse incipiat, ad operationem confugere debemus. Eam autem prius chirurgus, si tempestive sit arcessitus, quam mollities alicujus tumoris partis accesserit, cum, rebus ita sese habentibus, glandulae axillae lymphaticae per absorptionem fere semper afficiantur, instituet. Si tantummodo schirrus sit, et ab injuria externa fuerit ortus, duae incisiones, sectiones circuli, fiant necesse est, quarum partes extremae inter sese conjungi debent. Si tumor parvulus sit, non opus est ut magnitudinem ejus excedant. Deinde latera incisionis a ministro retrahenda sunt, dum chirurgus tumorem execat. Si quaelibet e vasis majoribus fuerint interscissa, ligaturae eis
inji-

injiciendae sunt. Ad fluxum e minoribus cohibendum, plerumque sufficiet aut spongia aut linum molle, ficcum, farina triticea mixtum, praesertim si, in horam unam alteramve, eis leviter fuerit appressum. Hoc agarico, quod, paucis abhinc annis, tot laudibus ornatum est, multum praestat. Chirurgum incisionem ita facere, ut, quod e vasculis divisis fluat, in vulnere non maneat, prudentia sua haud dubie docebit. Quae, post operationem, partibus vulneratis primum applicantur, in diem secundum tertiumve, immota restabunt; quo tempore forsitan partem eorum exteriorem, forcipe abscissam, munditiae causa, tollere conveniet. Curam summam adhibeas, ut nulla partibus, quibus adhaerescant, vis inferatur; contra, potius manere, donec a suppuratione, quae plerumque diem quartum inter et sextum accedit, fuerint resoluta, permittas.

Vulnus postea modo solito tractandum est, et plerumque aequae facile, ac quodlibet aliud, sanescit. Inter chirurgos multum acriterque certatum est, utrum cancro jam inventa-

ſcente, operatio necne inſtitui debeat. Hanc litem optime dirimit origo ejus perpenſa. Si a vitio totius ſyſtematis ortus ſit, dum corpus immutatum manet, ſpes curationem auxiliis topicis abſolvendi exigua tantum, potiusve nulla eſt. Rogari autem poteſt, utrum vulnus a chirurgo inſlictum, an ulcus canceroſum, aegrotæ minus nocebit? Reſponſum prudentiæ chirurgi ex toto relinquendum. Si cancer a cauſa, loco propria, fuerit proſectus, vix, me iudice, dubitari poteſt, quin melius ſit ad operationem ſtatim decurrere. Caeterum, in primis, chirurgo inquirendum eſt, utrum tumor coſtis firmiter necne adhaereſcat. Si revera adhaereſcat, operatione utique abſtinebit. Non deſunt quidem exempla, ubi, portiunculæ muſculi pectoralis, abſque incommodo, reciſæ ſunt. Quinetiam axilla accurate examinanda eſt; et, licet tubercula, non parva, adſint, mamma tamen cum eis tuto abſcindi poteſt. Caſum hujusmodi inſignem, ante aliquot annos, in Noſocomio Guii, Warnerio aegrotam curante, videre mihi contigit; ubi duæ glandulae,

dulae, ova gallinacea magnitudine propemodum adaequantes, in axilla sitae, eodem tempore, quo mamma, sublatae sunt. Affidue vero, rebus ita sese habentibus, quam accuratissime explorandum est, an ulla molities, qualis suppurationi propria est, in glandulis axillae reperiunda sit. Si adsit, sanguinem, per absorptionem, vitiatum esse fere liquet. Altera, hoc in statu, mamma abscissa, idem virus in altera, vel in aliqua alia corporis parte, semet ostenderet. Contra, licet cancer revera aliquamdiu adfuerit, sed haecenus adhaesione careat, operatio haud dubie morti miserandae, tardae, anteponenda est; praesertim si quam fausta et auspicata esse possit, consideraverimus. Namque celebris Hill, chirurgus Dumfriensis, non pluribus ex aegrotis fere centum, quae cancro partium corporis diversarum laboraverint, et per extirpationem curatae sint, quam cuique septimae morbum recidivum factum esse refert. Chirurgus hoc modo confirmatus operationem ratione, in schirro exequendo, posita perficiet, fanis et incorruptis integumentis,

gumentis, quantum possit, parcere conatus. Ast nihilominus omnes partes duratas, cancro laborantes, tollet, quae alioquin, in modum hydrae, luxuriantes perpetuo succrescerent. Si vasa a morbo fuerint ampliata, arteriae principes ligaturis vinciendae sunt; ad minora vero claudenda, sponsia linumve siccum et farina triticea, cum leni manus ministri pressura, donec periculum haemorrhagiae praeterierit, forsitan sufficient. Quod, summo cum commodo, eis deinde admovebis, est linteolum siccum, cujus fila, quo molliora sint, a se invicem prorsus separari debent. Hoc profluvium, non modicum, quod plerumque subsequitur, quam quodlibet aliud, melius absorbet, et ita injurias acute defendit. Vulnus postea pro eis, quae adsunt, et prudentia chirurgi, tractandum.

Antequam hanc dissertatiunculam ad finem perduco, quaedam de eo regimine, quod cancro laborantibus necessarium sit, dicere forsitan conveniet. Cibus haud dubie refrigerare, vimque antisepticam habere debet, cum omnia hoc in morbo plerumque ad putredinem

putredinem nimis vergant. Contra hanc autem olera proficere non pauci putarunt; cibum tamen animale leviozem, modicum, antequam salitus, et exinde concoctu minus facilis fuerit redditus, aegrotae, absque noxa, concedi posse opinor. Quantum cubiculum, in quo aegra dormit, spectat; in eodem, per diem, haudquaquam manebit. Quamprimum id reliquit, fenestrae et ostium protinus recludenda sunt, ut quamplurimum aëris recentis admittatur. Non opus est, ut de aëris et exercitationis utilitate multis dicam. Motum muscularem secretionem promovere, et, quo magis glandulae inde exercentur, eo minus humorum ad partes affectas latum iri, compertum habetur. Cura tamen adhibenda, ne nimia sit exercitatio, cum vires corpori aegrotantis jam nimis infirmo per eam prorsus convellerentur. Ambulatio modica, gestatio in rheda a parte superiore tecta, vel aperta, per curationis decursum, forsitan prodesset; sed concussio ab equitatione oriunda injuriae et noxae potius, quam commodo, foret. Postquam aegra ad sanitatem

sanitatem reducta est, omnibus aliis exercitationibus anteponetur.

Quae proferre mecum decreveram, ea quam paucissimis sunt absoluta. Nihil equidem magis exopto, quam ut aliquod specificum foret inventum, quod omnia mammae vitia sanabilia posset efficere; quotidiana vero, proh dolor! experientia morbos hujusce organi fere innumeros medicinae non parere plane testatur. An igitur aegrotas hujuscemodi praedae, dolori, et moestitiae relinquendum est? Deus avertat! Quamquam morbum ex toto depellere nequeas, signa tamen levare nunquam non conaberis. Non deest cortex Peruvianus, qui solida relaxata corroboret; opium, quod dolorem consopiat; et vinum Lusitanicum generosum, quod animos demissos erigat: Caeterum hoc cardiacum antisepticum ea quantitate, quae aegrotam non nimis calefaciat, tantum adhibendum esse reminisceris. Et denique, cum non amplius prodesse poteris medicus vel chirurgus, eam nihilominus etiamnum invises amicus.

Quodcunque panegyricum sapit, id odio ex animo habeo; finem vero huic opusculo non prius imponendum decrevi, quam grates Professoribus hujusce Academiae inclytæ celeberrimis, cum ob praecepta utilissima medica publice tradita, tum ob humanitatem et benevolentiam insignes, adversus me toties adhibitas, meritas persolverim. Omnibus bonis, quae mortalibus possint contingere, diu perfruantur.

F I N I S.